

Cross-cultureel pastoraat

Door Ronny van Norel

Pastorale counselor, docent bij St. Tabitha te Balkbrug

In onze multiculturele samenleving en in onze gemeenten komen we steeds vaker in contact met buitenlanders: allochtonen, asielzoekers en studenten. Mijn vrouw en ik bezoeken regelmatig buitenlanders die vaak met ernstige problemen te kampen hebben. In onze ervaring is inzicht in hun cultuur noodzakelijk om hen beter te kunnen begrijpen en om hen beter pastoraal te kunnen begeleiden. Het helpt enorm als men zich in de cultuur verdiept waarin zij hun wortels hebben – ook als gaat om het effectief overbrengen van het evangelie.

De nu volgende bijdrage is een eerste verkenning van het terrein. Uiteenlopende zaken worden kort aangesneden. Aan de orde komen achtereenvolgens de begrips bepaling van cross-cultureel pastoraat (1); de plaats van de vreemdeling in de bijbel (2); Cross-culturele communicatie (3); Richtlijnen voor het cross-culturele pastoraat (4); Misverstanden en gevaren (5); Asielzoekers en hun problematiek (6); Transculturele huwelijken (7); Beleving van sociale posities (8);

1 Wat is cross-cultureel pastoraat?

In de Nederlandse literatuur wordt in dit verband ook wel over interculturele of transculturele counseling gesproken. Cross-cultureel pastoraat is een deel van pastorale begeleiding van mensen uit een andere cultuur. Onder het begrip cultuur verstaan wij een beschaving. Cultuur ontstaat altijd waar groepen mensen een samenleving vormen en bezit universele aspecten die noodzakelijk zijn voor het samenleven van groepen mensen. Cultuur omvat onder andere: technologie, organisatie van de economie, sociale gebruiken (gewoonten), politieke aspecten, ideologie, kunst, muziek, godsdienst en taal. Zo'n cultuur onderscheidt zich van een andere cultuur door eigen invulling van die universele aspecten. Daardoor ontstaat de eigen culturele identiteit.

2 Vreemdeling in de bijbel

In de bijbel wordt regelmatig aandacht aan de vreemdeling besteed. Er wordt gesproken over bescherming, zorg, hulp en liefde voor vreemdeling. Het oude testament gebruikt verschillende woorden voor vreemdeling:

- *nokri*, vreemd zijn op grond van ras en godsdienst; buitenlander (Lv 17: 8, 10,13; Dt 17:15).
- *ger*, vreemde die onder een ander volk verblijft (Gn 15: 13; 23:4; Ex 2:22; 12:19).
- *nekar*, vreemdeling (Gen 17:12 en 27).

Rechten en plichten van vreemdelingen in het oude testament

Het volk Israël mocht de vreemdeling evenmin als de weduwe en de wees onderdrukken (Ex 22:21; Lv 24:22; 23:9; Jer 7:6). De Israëlieten waren gehouden om vreemdelingen lief te hebben (Lv 19:33-34). God was de beschermer van de vreemdeling (Ps 46:9; Jer 22:3). Ook de vreemdeling moest tijdens de sabbat rust krijgen (Ex 23:12; Lv 16:29).

Er waren echter ook plichten voor de vreemdelingen: zij mochten geen bloed eten (Lv 17:1 2-13; 15; 24:16 (en niet lasteren); moesten zich van afgoderij onthouden (Lv 20:2; Nu 5:30; Dt 17:15; Ez 44:9); moesten meedoen aan het vasten tijdens de Grote Verzoendag (Lv 16:29); voor hun overtredingen verzoening bewerkstelligen (Lv 24:16) en aan de Heer offers brengen (Lv 17:8). Zij mochten geen Pascha vieren mits ze besnijden waren en toegelaten tot de geloofsgemeenschap. Anders mochten zij de tempel niet betreden.

In het nieuwe testament wordt ons het beeld van de vreemdeling voorgehouden: christenen horen te beseffen dat ze in de geestelijk zin evenzeer vreemdelingen op deze aarde zijn (Joh 14: 4-6;

Heb 11:13-16; 1 Pe 2:11).

3 Cross-culturele communicatie

Wij allen leven op dezelfde planeet maar niet allemaal in dezelfde omstandigheden. We vergeten wel eens, bijvoorbeeld, door de geweldige technologische vooruitgang in de Westerse wereld, dat er enorme culturele verschillen kunnen zijn. Om mensen uit een andere cultuur te kunnen begrijpen moet je kunnen 'in de schoenen van de ander gaan staan'. Materiële dingen kunnen makkelijker overgebracht worden dan immateriële zaken zoals geloof, normen en waarden, enzovoort. Hieronder som ik een aantal factoren op die van belang zijn voor de communicatie tussen verschillende culturen:

- *Raciale verschillen* (bijvoorbeeld Afrikaans, Europees, of Aziatisch).
- *Linguïstische verschillen* (taal, probeer iets van hun taal te leren).
- *Psychologische verschillen* (cognitieve-affectieve verschillen; dit betreft de motivatie en de wijze van besluitvorming).
- *Karakterologische verschillen* (de Afrikanen en Zuid-Amerikanen zijn in het algemeen extravert, terwijl de Noord-Europeanen en de Aziaten in het algemeen introvert zijn).
- *Sociale verschillen* (gewoonten, kleding, interactie, communicatie, huwelijksgebruiken, eetgewoonten, enzovoort).
- *Godsdienstige verschillen* (op het gebied van geloofsopvattingen; hoe wordt er over God gedacht)
- *Verskillende godsdienstige ceremoniën* (advies: wees daarbij alert op occulte en spiritistische handelingen, die je als christen niet goed kunt keuren zoals voodoo bij de Surinamers en Antillianen en winti bij de Surinamers etc).

Sociale structuren. De moslims, Surinamers, Afrikaners, Armeniërs, en tal van andere groeperingen, hebben een hechte groepsstructuur.

Ze zijn ook anders gastvrij dan Nederlanders. Dat laatste punt zal de cross-culturele counselor heel direct ervaren. Niemand die van deze culturen deel uitmaakt, kan zich aan de sociale druk en invloed onttrekken (sterke controle; vooral bij Marokkanen, Turken). Onze Westerse cultuur is veel individualistischer van karakter. Allochtone jongeren van de tweede generatie ervaren de verschillen direct, waardoor ze gemakkelijk in een (innerlijk) cultureel conflict terechtkomen. Ze worden heen en weer geslingerd tussen de cultuur van hun ouders (familie) en die van Nederland, waar tolerantie en vrijheid worden benadrukt.

Hierbij dient de counselor te beseffen dat bepaalde culturele aspecten zoals: etensgewoonten, muziek, dansen, huwelijksgebruiken – voor zover ze niet ingaan tegen de bijbelse principes - dienen te worden gerespecteerd. Zij kunnen gehandhaafd blijven.

4 Richtlijnen voor het cross-culturele pastoraat

In de contacten met mensen uit een andere cultuur is goed om een aantal algemene richtlijnen te hanteren. Een richtlijn gaven we al, maar verder is het van belang om ook rekening te houden met:

Kleding, wat naar hun opvattingen, gepast en netjes is. Vooral vrouwen moeten zich op bezoek netjes kleden.

Besef van tijd en punctualiteit verschilt van cultuur tot cultuur. Tijd: houdt er rekening mee dat mensen uit bijvoorbeeld Afrikaanse culturen niet altijd op tijd komen. Hetzelfde geldt voor veel Zuid-Europeanen, Iraniërs, enzovoort.

Persoonlijk contact gaat op alle andere handelingen voor. Neem eerst tijd voor de persoon zelf. Drink bijvoorbeeld eerst een kopje thee. Nederlanders kunnen nogal recht tegen de raap zijn, hetgeen bij veel buitenlanders op weerstand stuit.

Seksevenhoudingen binnen de familie. Besef dat je de vrouw alleen met de toestemming van haar man pastoraal kunt begeleiden (vooral als ze moslima is). Je kunt ook geen belangrijke

beslissingen nemen zonder de toestemming van haar man.

Nooit alleen op pastoraal bezoek gaan. Als je als man een moslima begeleidt, neem dan je vrouw of iemand anders mee.

Gesprekstechnieken

In tegenstelling tot de Westerse cultuur, is het niet wijs om steeds naar de persoonlijke mening van mensen te vragen. In veel culturen vindt men het zeer onaangenaam om vragen over de vrouw te moeten beantwoorden.

- Luister met beide oren. Wat zijn de onderliggende gevoelens? Wat is het onderliggende probleem? Wat bedoelt hij (of zij) eigenlijk? Dat is moeilijk vanwege culturele, taal en andere barrières.
- Probeer geen discussie uit te lokken; vooral niet om gelijk te hebben. Moslim mannen willen hun eer niet graag verliezen.
- Vraag niet door als er geen duidelijk of ontwijkend antwoord gegeven wordt. Dat kan door verlegenheid of onwetendheid komen.
- Spreek eenvoudig, dus geen boekentaal! Maak jezelf verstaanbaar in het gesprek.
- Het is belangrijk om momenten in te plannen voor reactie en reflectie om vast te kunnen stellen of men elkaar goed en juist begrijpen heeft. Ga na of datgene wat je de persoon hebt verteld, begrepen werd, zodat misverstanden, die grote gevolgen kunnen hebben vermeden worden. "U bedoelt..."; "Heb ik het goed begrepen dat..."; "Kunt U mij kort vertellen, wat ik U verteld heb", enzovoorts. Iraniërs bijvoorbeeld doen vaak halve beloften die niet juist begrepen *kunnen* worden. Als de echtgenoot van een allochtoon echtpaar vooral het woord voert - wat vaak voorkomt bij moslims - dan kan de counselor zich ook eventueel rechtstreeks tot de vrouw wenden. Voorwaarde is echter wel dat hij goed kan uitleggen waarom hij ook graag van de vrouw een antwoord hoort, zonder de man daarbij af te wijzen. De volgende interventies kunnen daarbij behulpzaam zijn: "U zit erg over uw vrouw in?"; "U weet heel goed hoe het met uw vrouw gesteld is." (En dan tegen de vrouw): "Uw man is bezorgd over u."

5 Misverstanden en gevaren

Veel woorden en begrippen hebben Moslims en Christen gemeenschappelijk. Begrippen zoals vergeving, de vreze van God; Geest van God, gebed, en dergelijke klinken wel hetzelfde, maar er wordt andere betekenis aan toegekend. Vergeving is geen geamakkelijk zak voor de Moslim. Het betekent openlijke schuldbelijdenis en dat betekent gezichtsverlies (schande). Om zijn eer te behouden moet de Moslim zijn zwakke kanten en zijn fouten verborgen houden en ze moeten vooral niet openbaar worden.

Rekening houden met occultisme en spiritisme

Andere gevaar komt uit de hoek van hun eigen spiritualiteit.

In de volksislam komen *djinns* (geesten) voor, zijn er tovenaars, waarzegsters, amuletten. Dierenhaar en -tanden, kleine driehoekjes waarop een hand van Fatima heeft gelegen of een koranvers is geborduurd; aan dat alles worden magische krachten toegeschreven.

In *Winti*, een Afro-Suriname godsdienst, maakt een zogeheten *loekoeman* voor het stellen van de diagnose voor een kwaal gebruik van - onder andere - een spiegel, speelkaarten en een slinger. Behandelingen ervoor kunnen bestaan uit reinigingsbaden (*wiri watra*, kruidenbad), religieuze of rituele dansen (*winti-pre*), gebedsriten (*begi*), offers (*paiman*) of een verzoeningsmaaltijd, met als doel om de ziel van de mens te zuiveren (*zij kra*). Volgens *winti* kan een gespannen situatie ontstaan tussen de ziel van de patiënt en de geest van één van zijn voorouders. Een dergelijke situatie kan ook bestaan tussen de *kra* (ziel) van de betrokkene en een van zijn 'bovennatuurlijke' ouders. Voorts kan er een conflict ontstaan tussen een persoon en de

familiegoden.

Van boosaardige beïnvloeding kan sprake zijn als iemand een ander opzettelijk wil treffen, bijvoorbeeld bij *wisi*. Hindoestanen offeren wierook aan hun goden. Ze geloven ook in reïncarnatie. Bij Surinamers en Antillianen komt ook *voodoo* voor. Hierbij worden Westafrikaanse goden en geesten vereerd. Dit alles kan vermengd worden met christelijke elementen en dan de verwarring is nog groter.

De eredienst gaat gepaard met extatische dansen, waarbij bovennatuurlijke wezens (geesten) bezit nemen van sommige media.

Problemen met integratie in de kerk (gemeente)

Als er een groep buitenlandse christenen in de gemeente komt, kunnen er ook problemen ontstaan (zie Hnd 6:1). De gemeente dient attent te zijn en voor hen zorgen (1 Kor 12:12-27). Problemen, zoals vooroordelen, moeten weggenomen worden. God maakt geen onderscheid tussen rassen en culturen. Wij zijn één in de Heer Jezus (Ef 2:14-15; Gal 3:28).

6 Asielzoekers en hun problematiek

Het is goed om zich over deze materie te informeren om begrip voor de problemen van de asielzoekers te krijgen.

Nederlandse voorgangers, pastorale werkers en andere hulpverleners zijn gewend om gedecideerd optreden. Wanneer een asielzoeker pas in Nederland is, dan valt het moeilijk om deze manier van optreden te accepteren. Het is een eerste vereist om een vertrouwensrelatie op te bouwen en dat kost tijd. Zulk vertrouwen is gebaseerd op het verlenen van hulp, van vriendschap en liefde.

Ik noem een paar karakteristieke omstandigheden waarin de asielzoekers zich bevinden: lang wachten op de verblijfsvergunning, werkeloosheid of het doen van minder goed werk dat ze gewend waren. Dit behoort tot de dagelijkse problemen van de asielzoeker. Dat heeft alles te maken met het wegvallen van de vertrouwde zekerheden; van familiestructuren en bekende referentiekaders. Men kan zich hier eenzaam en volkomen geïsoleerd voelen. Op zulke momenten bouwen mensen muren om zich heen in plaats van bruggen. Dan is het wijs om te zorgen dat er een netwerk van vrienden wordt gevonden die om hen heen gaan staan. Schakel hiervoor eventueel leden van gemeente in, waarbij ze eventueel aangesloten zijn.

Een asielzoeker krijgt met de volgende problemen te kampen:

- *Zelfmedelijden*: De persoon is teveel met zichzelf bezig en met de onheuse behandeling die hij of zij heeft ondergaan (en vaak nog ondergaat), zodat hij diep ongelukkig wordt ('Ik ben alleen, niemand kent mij'). Dat is het belangrijk om voor hen een veilig klimaat te scheppen, om begrip te tonen. Onvoorwaardelijke acceptatie is een patent medicijn en een dosis empathie is vereist. Maak (verdrongen) angst bespreekbaar. Meestal gaat het om de toekomst, werkeloosheid, discriminatie, enzovoort. Men neemt zelf weinig initiatief. Passief en apathisch laat men alles over zich heen gaan.
- *Identiteitsproblemen*: De identiteit is wie je bent ten opzichte van jezelf, anderen en voor God. Dit omvat volgens A.W. Musschenga drie facetten:
 - *Eigenheid*: datgene waarin een mens uniek is en wat hem / haar onderscheidt van andere mensen (profiel).
 - *Volkomen dezelfde-gelijk-gebleven*: een persoon is ondanks alle veranderingen in zijn leven, steeds dezelfde. Dat ervaart hij ook zo.
 - *Eenheid*: in de zin van een geïntegreerd geheel van samenstellende delen (eenheid als

heelheid). Daarnaast is de mens ook een eenheid door de tijd heen (gelijkblijvendheid). Hoe wordt de identiteit gevormd? Deze wordt gevormd door de interactie (wederzijdse invloed van) met ouders, andere familieleden, vrienden en andere belangrijke personen tijdens het groeiproces. Volgens Gary Collins is het zoeken naar identiteit een zoeken naar de betekenis, de zin van je leven. Volgens Bruce Narramore heeft de christen er qua identiteit er een extra dimensie bij. Een christen is iemand die is vrijgekocht door het bloed van de Here Jezus (1 Kor 6:20; 1 Pe 1:18-19). De apostel Paulus zegt dat we met Christus verenigd zijn, dus in Hem zijn (Ef 1; 2:16-17). De wedergeboren christen is dus een nieuwe mens in Christus en een nieuwe schepping (Ef 2:15; 2 Kor 5:17).

Gevoelens van afwijzing

Zelfaanvaarding betekent dat men zichzelf waardeert als belangrijk. Voor een christen komt daarbij dat men zichzelf ziet als iemand van wie God houdt (1 Joh 4:10-11) en als één van wie de anderen kunnen houden, en zichzelf waardeert als een belangrijk lid in het lichaam van Christus (1 Kor 12: 12-3 1). Bij anderen kan men zelfaanvaarding stimuleren door hem of haar onvoorwaardelijk te accepteren (*agapé* - gevende liefde) en door empathie: door trachten te voelen wat hij voelt. Dan komt er een proces van innerlijke genezing op gang. De Heer kan de kracht van de emoties die met pijnlijke herinneringen gepaard gaat doorbreken.

Shocktoestand

Als een asielzoeker hier aankomt, kan hij of zij eerst in een staat van shock (verdooving) en ontredde verkeren. Pijn, verdriet, gevoelens van wanhoop en troosteloosheid (zie Job 3) zijn eerder regel dan uitzondering. Men kan niet geloven dat het echt gebeurd is en raakt soms buiten de werkelijkheid (gederealiseerd). Het gevolg is depersonalisatie. Men kan een grote leegte ervaren.

Rouwverwerking

Men kan in een rouwproces terecht komen door het verlies van iets of iemand. Het verlies van werk, cultuur, land, vrienden, familieleden, zijn steevast oorzaak van rouw. De asielzoeker is dat alles vaak kwijtgeraakt. Ook moet de counselor erop verdacht zijn dat ook het verlies van een lichaamsdeel of van capaciteiten rouw ten gevolge heeft.

Begrip, aanvaarding, empathie, troost en liefde zijn de vaste elementen in de begeleiding van het rouwproces. Het komen tot erkenning van en verzoening met de werkelijkheid maakt dit proces compleet.

Aanvaarding van de eigen levenssituatie is belangrijk. Elisabeth Elliot, de bekende schrijfster, die op gruwelijke wijze haar man op het zendingsveld verloor, zegt dat aanvaarding niet hetzelfde is als lijdzaamheid en berusting, of fatalisme en hulpeloosheid. Aanvaarding is geen weigering om te doen wat men kan en moet doen om zaken te veranderen (constructieve fase). Het is echter een handeling in het geloof, namelijk het leggen de van eigen wil naast die van God.

Trauma's

Ptss - Post-traumatische stress-stoornis

Ptss kan optreden bij mensen die blootgesteld werden aan een traumatische ervaring. Karakteristiek is het optreden van een werkelijke of dreigende dood, van ernstige verwonding of een serieuze bedreiging van de fysieke integriteit van de persoon zelf of een geliefde. Bekende oorzaken van *ptss* zijn: lichamelijk geweld, verkrachting, incest, een ramp, oorlog, gevangenschap en concentratiekampen. Die lijst is echter verre van compleet. *Ptss* gaat gepaard met angst, gevoel van hulpeloosheid en afschuw. Bij kinderen komt het tot uiting in ongeregeld of opgewonden gedrag.

De persoon herbeleeft de traumatische gebeurtenis steeds opnieuw. Andere gevolgen zijn waanvoorstellingen, hallucinaties en dissociatieve flashbacks.

De kinderen kunnen vervallen in het gedrag dat ze vertoonden tijdens de traumatische gebeurtenis. Interne of externe dingen die symboliseren of lijken op een aspect van de traumatische gebeurtenis werkt als een *trigger*: een trekker die de gebeurtenis weer oproept.

7 Transculturele huwelijken

Heel wat Nederlanders hebben een partner met een andere culturele achtergrond heeft. In het geval van huwelijksproblemen gaat het verschil in cultuur vaak opspelen. In zulke gevallen doet de counselor er goed aan om eerst wat vragen te stellen om te bepalen hoe er over conflicthantering wordt gedacht. Alleen zo wordt het voor de counselor mogelijk om een adequate aanpak te bepalen. Hier zijn enige vragen die nuttig kunnen zijn bij het verkennen van de situatie:

- Wat is de houding van je cultuur ten opzichte van emotionele uitbarstingen?
- Hoe gingen je ouders met de conflicten om? Handel je net zoals zij?
- Het je een plan van aanpak waarbij je problemen tijdig aanpakt of krop je alles op?
- Doe je dingen op tijd?
- Organiseer je je leven om doelen te bereiken?
- Gaat je voorkeur uit naar een snel besluit of wacht je liever totdat je meer informatie hebt?
- Ben je bereid om een praktisch alternatief te zoeken voor je eigen manier om dingen te doen?
- In welke situaties (thuis of in de maatschappij) heb je vergeving ontvangen en heb je anderen vergeven?
- Vervolgens; ben je bereid om alles van je cultuur in je achterhoofd te houden en toch je partner de mogelijkheid te geven, om zich te kunnen uiten?
- Kan je de ander aanvaarden met zijn/haar gewoonten?
- Welke steun biedt je eigen cultuur je voor het oplossen van conflicten? ("We hebben het altijd op die manier gedaan").
- Welke negatieve emoties voel je? Boosheid, ongeduld, jaloersheid?
- Heb je tijd om er achter te komen, waarom je die gevoelens hebt?

De relevantie van het christelijk geloof

In dit alles komt onze christelijke identiteit ter sprake. De essentiële punten zoals: de christelijke toewijding in het dagelijks leven helpt om naar elkaar te groeien en elkaar te leren vertrouwen. De verschillen hoeven geen belemmering te vormen. Hoe dichter wij bij God komen hoe dichter we ook tot elkaar naderen. Hier is de relevantie en interpretatie van de teksten over de rollen in de familie van belang.

Is men bereid om de bijbelse zienswijze op de rol van man en vrouw te ontdekken en eerlijk met elkaar de verschillen en problemen te confronteren?

Wil men daar verder in gebed Gods wil zoeken?

Wat heeft het voorbeeld van vergeving en dood van Christus voor betekenis in de relatie?

Seksuele problemen

Geslachtsverkeer

Voorals bij moslims is het lichamelijke aspect van het leven vaak belangrijk. Vaak moet ik constateren dat er geen uitwisseling van liefde en warmte tussen twee personen is. Het paar bestaat uit twee totaal verschillende personen die niets voor elkaar voelen, en die alleen vanwege de wens van de familie bij elkaar zijn gekomen. Er kan ook een groot leeftijdsverschil zijn. Natuurlijk zijn er gelukkige uitzonderingen. Het seksuele leven is niet zelden omringd door schaamte en taboe. Meisjes worden geremd in hun seksuele ontplooiing. Goede seksuele

voorlichting zou dan op zijn plaats zijn.

Hoe meer de culturen van de cliënt en de hulpverlener van elkaar verschillen, des te meer tijd moet er worden uitgetrokken voor het winnen van zijn of haar vertrouwen. Wij staan vaak onder tijdsdruk waardoor we te snel handelen. In vele culturen is het echter ongepast om met de deur in huis te vallen en direct vertrouwelijke zaken aan de orde te stellen. Het is verstandig om eerst de tijd nemen voor de uitwisseling van algemeenheden. Maak hier gebruik van en pas je rol en werkwijze aan. Het is ook van belang om eerst eens goed uit te leggen wat pastorale begeleiding, c.q. therapie inhoudt.

8 Beleving van sociale posities

Om grove fouten te voorkomen in het cross-culturele pastoraat het is goed om te beseffen dat verschillende culturen er een andere beleving hebben van de plaats die de hulpverlener op de sociale ladder inneemt. Om een idee te krijgen van de verschillen volgt hier een beknopte opsomming:

- *Moslims (Afrikanen) en anderen*

De familiestructuur is hecht en strak. Iedereen heeft zijn plaats en rol. Mannen staan hoger in rang dan vrouwen. Wonend in Nederland is dit niet altijd het geval. De vader is de gezaghebbende figuur. Hij heeft vaak geen vriendschappelijke relatie met zijn kinderen omdat dat zijn gezag zou ondergraven. Er komt regelmatig lichamelijk geweld voor.

- *Ethiopiërs (uit Erithrea)*

Zij interpretern emotionele uitingen anders dan wij. Ze kunnen lachen om dramatische dingen. Ze kunnen zich moeilijk verplaatsen in iemand die zijn gevoelens de vrije loop laat. Als hulpverleners moeten we hen accepteren en empathie tonen omdat ze hun ziekte uitbundiger tonen, dan Nederlanders gewend zijn.

- *Hindoes (Hindoestanen)*

Zij hebben een hechte groepscultuur. Dit staat in sterk contrast tot het individualisme van de Nederlanders, waarin vrije expressie van gevoelens gewoon is. Ook is de Nederlandse assertiviteit en grotere tolerantie voor datgene wat van de norm afwijkt hen vreemd. Het geloof in reïncarnatie bevordert een zekere gelatenheid en een streven naar harmonie. Het gaat Hindoes uiteindelijk om de verbondenheid met de kosmische realiteit. Bepaalde directe therapieën (gedragstherapie, etc) slaan beter bij hen dan introspectieve therapieën.

- *Iraanse cultuur*

In het algemeen zijn Iraniërs erg vriendelijk en beleefd. Toch je weet niet altijd wat er wordt bedoeld. Ze kunnen bepaalde dingen zeggen omdat ze je niet voor het hoofd willen stoten, terwijl ze er anders over denken. Als je ze thuis bezoekt dan word pas na drie kopjes thee geacht om over belangrijke onderwerpen te praten.

- *Creools-Surinaamse cultuur*

Men ziet na de migratie naar Nederland dat er een emancipatieproces van vrouwen op gang komt. Alhoewel ze al relatief zelfstandig zijn, krijgen ze in Nederland wel van hun mannen te horen dat zij 'verhollandsen', on-Surinaams doen en tegen de eigen cultuur handelen. Een kenmerkend aspect van het Afro-Surinaamse familie-systeem is de "(matrifocaliteit) matriarchaat", wat wil zeggen dat de moeder zowel de affectieve als de economische hoofdrol in het gezin vervult. De man vervult binnenshuis vaak een marginale rol. Dit hangt samen met het bewustzijn dat de man het gezin zou kunnen verlaten, hetgeen vaak door de eigen opvoeding scherp is ingeprent. We zien in Nederland en in Suriname bij Creolen een hoog percentage eenoudergezinnen met een vrouwelijk gezinshoofd. Surinamers zijn in het algemeen extravert, vrolijk en open.

Marokkaanse en Turkse cultuur

Opvallend is de scheiding tussen de mannen- en de vrouwenwereld. Zowel de mannen als de vrouwen hebben ieder hechte contacten met hun seksegenoten. Zij doen veel samen, zijn op de hoogte van elkaars leefsituatie en helpen elkaar bij allerlei gelegenheden en problemen. Echtgenoten hebben relatief weinig contact met elkaar. Ieder heeft zijn eigen netwerk. Ook de arbeidsverdeling is seksegebonden. Hoe strikter de scheiding van de seksen is, des te groter zijn de taboes op gedragsoverschrijding. Zo zijn vrouwen in de Marokkaanse (en de Turkse) cultuur qua kleding en gedrag traditioneel aan strenge regels van goede zeden onderworpen. Het is de taak van de man om toe te zien op het gedrag van vrouwelijke familieleden. In de migratiesituatie in Nederland zijn de mannen- en vrouwennetwerken aanzienlijk ingekrompen, zeker wanneer de migrant hier geen of weinig familie heeft. De vrouwen komen hier in contact met de vrijere normen van de Westerse cultuur. Uit onderzoek blijkt dat Marokkaanse vrouwen dichter bij het westerse gelijkheidsideaal staan dan de mannen.

Tot slot

Pastoraat aan mensen uit een andere cultuur stelt hoge eisen aan de counselor als het gaat om kennis van de culturele achtergrond. In het geval van asielzoekers komt daar nog eens besef van de gevolgen van oorlogs- en vervolgingssituaties bij. In alle gevallen is een grote dosis empathie onontbeerlijk. Cross-cultureel pastoraat is een aspect waar gemeenten, voorgangers en hulpverleners in Nederland steeds meer mee te maken krijgen. Voor wie ermee te maken krijgt is (bij)scholing meer dan wenselijk.

Noot

[1] Symptomen volgens DSM IV. Zie voor meer uitgebreide gegevens blz. 209 t/m 212 van DSM Vtm - American Psychiatric Association.

Geraadpleegde literatuur

1. Augsburg, David, *Pastoral Counseling across the cultures*. Westminster: John Knox Press, 1986.
2. DSM IV (Diagnostic and Statistical Manual), American Psychiatric Association, Washington, DC, 1994.
3. Fraser-Smith, Janet, *Love across Latitudes. A workbook on cross-cultural marriage*. Loughborough, 1993.
4. St. Gave/Pinkster Jeugd Beweging, *Cursusmap Gemeente en Vluchteling*. St. Gave, Oud bodegraafseweg 105, 2411 HZ Bodegraven. Te bestellen per telefoon: 0172-610521.
5. Hesselgrave, David J, *Communicating Christ Cross-culturally*, Grand Rapids: Zondervan, 1978.
- 6.: Joop de Jong & Margo (red.), *Transculturele Psychiatrie en Psychotherapie*. Hoofddorp: Swets & Zeitlinger Publishers, 1996.
7. Knevel, A.G., *De vreemdeling in ons midden*. Kampen: Kok-Voorhoeve.
8. *Bijeen*. Mensen in een kleurrijke Samenleving. Dit blad geeft veel informatie over culturele gewoonten, verschillen en integratie. Website: [www. bijeen.nl](http://www.bijeen.nl)